

РЕЦЕНЗІЯ

Палій Ірини Олегівни на дисертацію

Петрика Владислава Ігоревича

«Композиторська та виконавська творчість для кларнета

у XX-XXI століттях: синхроністичний підхід»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

Галузь знань 02 – «Культура і мистецтво»

Спеціальність 025 – «Музичне мистецтво»

В XXI столітті мистецтво виконавства на кларнеті, як об'єкт наукових досліджень все більше викликає інтерес з боку саме виконавців-кларнетистів. Композиторсько-виконавська комунікація XX-XXI століття в аспекті мистецтва виконавства на кларнеті представляє собою дуже цікаву, але не в певній мірі досліджену наукову сферу. На сучасній концертній сцені можна зустріти жанрове різноманіття творів для кларнета, як сучасні, так і твори всіх попередніх епох західноєвропейського академічного музичного мистецтва. Водночас із цим, змінилася парадигма в інтерпретаторському підході з боку виконавців. Якщо в XX столітті виконавці орієнтувалися на записи творів для кларнета як на певні «звукові еталони», то в останні часи серед кларнетистів посилилася тенденція втілювати композиторський задум з максимальним ступенем індивідуальних інтерпретаційних пошуків.

Магістральними ідеями рецензованої дисертації Петрика Владислава Ігоревича є композиторсько-виконавська комунікація, що реалізується завдяки інтенції авторів, спрямованої на творчій потенціал конкретних виконавців. В результаті такої співпраці з'явилася чисельна кількість творів, без яких вже неможливо уявити репертуар сучасного кларнетиста. Виявлення дисертантом ознак синхронізму, що є детермінантним фактором протягом всього еволюційного шляху виконавського мистецтва на кларнеті вважається рецензентом вельми актуальним.

За мету дослідження дисертант обирає репрезентацію творчості для кларнета у творчій практиці XX-XXI ст. як відкриту систему композиторсько-

виконавської взаємодії, специфіку якої серед інших інструментальних типів музикування уособлює якість звучання – кларнетизм. Обґрунтування та залучення до музикознавчого обігу поняття «кларнетизм» яке дисертантом визначається як цілісна система, в якій має місце рекурсія двох рівнів: перший представляє собою явище, що характеризує високий рівень виконавської культури у XX-XXI століттях, пов'язане з особливостями виконавської поетики видатних музикантів, характеризує певний «пік» технічних можливостей інструмента; другий включає в себе мистецтво гри на кларнеті як різновид музичного інструменталізму, що увиразнює рівень опанування системою виконавських засобів та особливості психофізіології, здатність до особистісного, духовного зростання на шляху до майстерності. Глибокий та системний підхід до виконавського мистецтва на кларнеті характеризується науковою новизною та підтверджує актуальність рецензованої дисертації Петрика В. І.

Задіяний в дисертації методологічний інструментарій сприяє успішному вирішенню поставленої в даному дослідженні мети та відповідних завдань. Вибудована автором дисертації концепція передбачає наявність двох Розділів, що їх поділено на історико-теоретичний та аналітичний.

В Розділі 1 викладено історичний екскурс стосовно становлення та розвитку виконавського мистецтва на кларнеті, як в органологічному аспекті, так і в художньому. Наголос зроблено на синхроністичному підході, який проявляється у творчій комунікації композиторів (що в більшості випадків самі не були кларнетистами) та виконавців на кларнеті.

Наведено низку прикладів найбільш результативних творчих колаборацій: В.А. Моцарт – А. Штадлер; К.М. Вебер–Г.Й. Берман; Й. С. Хермштедт–Л. Шпор; Й. Брамс–Р. Мюльфельд; А. Копленд–Б. Гудмен; Л. Беріо–М. Арріґнон; К. Штокхаузен–С. Стівенс. Надано стислий аналіз творів для кларнета І. Стравінського, К. Штокгаузена, Л.Беріо як найбільш впливових етапів «онтогенетичного процесу» формування сучасного кларнетного мистецтва – і, як вказує автор дисертації у висновках до Розділу 1, формування більш всеохоплюючої системи - «кларнетизму». Дисертант вважає кларнетизм поняттям,

що виходить за межі вивчення технічних здібностей та відображає глибокий зв'язок між інструментом, його історією та мистецтвом гри. Окрім цього, кларнетизм є системою, що спрямована на акумуляцію широкого спектру факторів життєтворчості музиканта під час опанування творів та їх сценічної реалізації.

Розділ 2 присвячено аналізу низки впливових творів XX століття та визначення їх місця та ролі у розвитку музикування на кларнеті. Матеріал, обраний згідно концепції дисертаційного дослідження, представляється рецензенту вичерпним та різноплановим. Це: «Три п'єси для кларнета solo» І. Стравінського, тріо «Контрасти» Б. Бартока, соната для кларнета solo Е. Денисова, «Маленький Арлекін» К. Штокхаузена, 20 каприсів для кларнета solo І. Оленчика, Секвенція IXа для кларнета solo Л. Беріо, Концерт для кларнета з оркестром К. Ахо, Фантазія Й. Відманна, Соната для кларнета і фортепіано «Знаки» В. Бібіка, «П'ять рефлексій» для кларнета соло (2007), «Елегія» для хору кларнетів (2007), Концерт для кларнета та струнного оркестру у стилі бароко (2008), П'ять фламандських танців для кларнета та струнного оркестру (2020) С. Турнєєва; аудіо- та відеозаписи Б. Гудмена, Й. Відманна, М. Фроста.

Позитивне враження на дисертанта справило звернення до творчості видатних сучасних представників «кларнетизму», а також інтерпретологічний аспект у принципах їхнього музикування. Окрему цінність даної дисертації представляє дослідження педагогічного та методичного надбання видатного митця кларнетного мистецтва, основоположника сучасної харківської виконавської школи на кларнеті – Валерія Миколайовича Алтухова. Адже враховуючи масштаби його внеску в розвиток кларнетового мистецтва світового рівня, дивує факт невеликої кількості робіт, присвячених аналізу такої багатопараметрової діяльності цієї постаті. На погляд рецензента, правомірним буде твердження, що саме Валерій Миколайович Алтухов і є засновником явища «кларнетизм», що впроваджено в поданій до захисту дисертації.

У Висновках до дисертації викладено результати аналізу обраних автором творів та висвітлено історичний, теоретичний, аналітичний та феноменологічний

ракурси репрезентації теми. Мета, що поставлена в дослідженні, вважається рецензентом вирішеною.

Для більш глибокого розуміння концепції дисертаційного дослідження рецензентом запропоновано наступні запитання:

1. В чому Ви вбачаєте віртуозність виконавства на кларнеті? Що включає, на Вашу думку, це поняття?

2. В дисертації проаналізовано багато творів для кларнета соло, також є твір для хору кларнетів (тобто, монотембровість), жанри концерту, сонати та фантазії. Тобто, аналітична база представлена досить широкою палітрою жанрів. Як Ви вважаєте, чи є такий жанр, через який найбільш успішно й повно розкриває описане в дисертації явище кларнетизму? Чи всі репрезентовані жанри мають паритет та є однаково важливими для цілісного розуміння цього явища?

Наукові результати дослідження В.Петрика висвітлені у 5 публікаціях, 3 з яких, – у фахових виданнях категорії Б, одна – в зарубіжному науковому журналі, та тези міжнародної конференції. В роботі не виявлені порушення академічної доброчесності. Все зазначене вище дозволяє стверджувати, що дисертація ***«Композиторська та виконавська творчість для кларнета у XX-XXI століттях: синхроністичний підхід»*** за актуальністю, теоретико-методологічним рівнем, науковою новизною відповідає вимогам МОН України стосовно дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а її автор **Петрик Владислав Ігорович** заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

Кандидатка мистецтвознавства,
старший викладач кафедри оркестрових
духових та ударних інструментів
ХНУМ імені І. П. Котляревського

Ірина ПАЛІЙ